

ДОГОВОРЪТ ЗА ФАКТОРИНГ

Правна уредба съгласно Конвенцията
за международния факторинг

Д-р Емилия Димитрова¹

В БРОЙ 5:

Предпоставките, които водят до прякото приложение на Конвенцията за международния факторинг;

Страни по договора за факторинг;

Продължение

ДОГОВОРИ ЗА БЪДЕЩИ ПАРИЧНИ ВЗЕМАНИЯ

Във връзка с начина на сключване на договора за факторинг Конвенцията съдържа правило, отнасящо се само до тези договори, които имат за обект бъдещи парични вземания.

Съгласно чл. 5, б. "б" от Конвенцията, бъдещите парични вземания преминават върху фактора в момента на възникването им по силата на договора за факторинг, чийто обект са те, без да е необходимо извършването на допълнителен акт за тяхното прехвърляне.

С правилото на чл. 5, б. "б" се решава друг съществен проблем в материята относно договора за факторинг, резултат от съществуващите различия в правните системи на отделните държави.²

¹ Емилия Димитрова е главен асистент по гражданско право в Нов български университет.

² В правната доктрина в Германия и в Швейцария е утвърдено виждането, че към прехвърлянето на бъдещи парични вземания следва да се прилагат по аналогия правилата

Конвенцията не урежда подробно съдържанието на правоотношението, породено от договора за факторинг, а само онези въпроси във връзка със субективните права и правните задължения на доставчика и на фактора, които имат важно практическо значение или които са регламентирани по различен начин в отделните национални правни системи.

В Конвенцията не са изброени всички правни задължения на доставчика. Посочено е само основното от тях – задължението му да прехвърли на фактора свои парични вземания, произтичащи от договори за доставка на стоки или за изпълнение на услуги (чл. 1, ал. 2, б. “а” и ал. 3). Дадена е правна уредба на двата важни въпроса, свързани

за продажба на вещ – *Martinek Michael*, цит. съч., S. 258, *Rey Heinz*, цит. съч., S. 182-184, *Lunckenbein Hans G.*, цит. съч., S. 15 и S. 82-83.

Съгласно § 433, ал. 1 и § 929 и § 873 от ГГК и чл. 184, ал. 1 от ШФОК прехвърлянето на правото на собственост върху вещь се осъществява въз основа на две самостоятелни правни сделки – договор за продажба (*Kaufvertrag*) и договор за прехвърляне на правото на собственост (*dinglicher Vertrag*). Договорът за продажба поражда само задължение за прехвърляне на правото на собственост. Самото прехвърляне на собствеността и плащането на цената се извършват въз основа на втория договор. На договора за продажба съответства договорът за факторинг, сключен под отлагателно условие, че факторът ще купи паричните вземания след тяхното възникване. На договора за прехвърляне на правото на собственост кореспондират договорите за факторинг, с които факторът купува възникналите вече вземания.

В Англия при спазване на действащото законодателство доставчикът и факторът могат да сключат само съглашение за продажба на бъдещи парични вземания. С него доставчикът не прехвърля върху фактора тези вземания, а поема пред последния задължение да му ги прехвърли след тяхното възникване. Придобиването на вземанията се осъществява въз основа на друг договор, който се сключва след възникването им.

В Англия общото право допуска сключването на договори за прехвърляне на бъдещи парични вземания. Според общото право договорът за факторинг с обект бъдещи парични вземания може да бъде сключен или като *facultative agreement*, или като *whole turnover agreement*. Правното действие на *facultative agreement* е идентично с това на договора за продажба в Германия и в Швейцария и на съглашението за продажба на бъдещи парични вземания, регламентирано в действащото законодателство в Англия. Това означава, че с *facultative agreement* доставчикът не прехвърля върху фактора своите бъдещи парични вземания, а само се задължава да направи това след тяхното възникване и при условие, че факторът ги одобри. Следователно за прехвърлянето на вземанията е необходим още един договор, който може да бъде сключен едва след възникването им – вж. *Björn Birgitte*, цит. съч., р. 94. При *whole turnover agreement* факторът придобива бъдещите парични вземания в момента на тяхното възникване въз основа на договора, без да е нужно извършването на допълнителен правен акт – вж. *Björn Birgitte*, цит. съч., р. 95-96.

Съгласно § 9-204 (1) от ЕТК на САЩ бъдещите парични вземания преминават в патримониума на фактора в момента на сключването на договора, чийто обект те са.

В действащото българско законодателство е установено правило с правно действие подобно на това на *whole turnover agreement*.

с това задължение – за обема на прехвърлените парични вземания и за уведомяването на длъжниците.

В чл. 7 от Конвенцията е предвидена възможността прехвърленото парично вземане да премине върху фактора заедно със своите принадлежности.

В правната доктрина няма единно становище относно предпоставките за реализиране на тази възможност. Някои от авторите са на мнение, че при липса на изрично съгласие между доставчика и фактора относно прехвърлянето на принадлежностите на паричното вземане последните ще преминат автоматично върху фактора само ако националното право, приложимо към договора за факторинг, допуска това. Други автори подкрепят разбирането, че прехвърлянето на принадлежностите на паричното вземане е възможно само въз основа на изрична уговорка в този смисъл. Тя може да е оформена или като клауза в самия договор за факторинг, или като самостоятелна правна сделка между доставчика и фактора.³

Трябва да бъде споделено второто становище, тъй като то намира опора в текста на чл. 7 от Конвенцията. От чл. 7 става ясно, че прехвърлянето на принадлежностите на вземанията е правна последица на постигнатото между доставчика и фактора изрично съгласие по този въпрос. Освен това чл. 7 е пряка норма на международното частно право – тя непосредствено и самостоятелно се прилага спрямо правоотношението, възникнало от договора за международен факторинг, и не отпраща към обективното право на дадена държава, определяйки го като приложимо към договора право.⁴

Уведомяването на длъжниците за прехвърлянето на вземанията е посочено като съществен елемент на регламентирания от Конвенцията договор за международен факторинг (чл. 1, ал. 2, б. “в”). Следователно, Конвенцията се прилага само спрямо онези договори за международен факторинг, които са съставен елемент от открития, но не и от скрития или полускрития факторинг.⁵

³ За различните становища по този въпрос вж. при *Питеркова Лиляна*, цит. съч., стр. 128 и *Найденев Борислав*, *Търговски сделки*, книга първа, С., 1998 г., стр. 160-161.

⁴ Относно преките норми на международното частно право вж. при *Кутиков Владимир*, цит. съч., стр. 257-264.

⁵ В зависимост от това дали длъжникът е уведомен за прехвърлянето на вземанията или не факторингът бива открит, означаващ още като нотифициран, или скрит, определян още като ненотифициран. Полукритият факторинг, назоваван още и полускрит факторинг, е разновидност както на открития, така и на скрития факторинг. При този вид факторинг върху фактурата, изпратена на длъжника от доставчика, се посочва банкова сметка,

Във връзка с уведомяването на длъжниците Конвенцията подробно урежда два въпроса.

- първия – относно *начина на уведомяване* и
- втория – относно *правното действие на уведомяването*.

Правната регламентация на тези въпроси съществено се различава от тази в българското действащо законодателство.

Съгласно чл. 1, ал. 4 и чл. 8 от Конвенцията, длъжниците **трябва писмено да бъдат уведомени за прехвърлянето на дължимите от тях парични вземания**. Установената писмена форма на съобщението е форма за действителност.⁶

Унифицираното правило относно начина за известяване на длъжниците съдейства за преодоляване на различията в правната уредба на отделните национални правни системи по този въпрос.⁷

УВЕДОМЛЕНИЕ ДО ДЛЪЖНИЦИТЕ

В чл. 1, ал. 4, б. “а” и чл. 8, ал. 1 от Конвенцията е установено **задължителното съдържание на уведомлението до длъжниците**. Необходимите реквизити на съобщението са:

- **Името (наименованието) на лицето, което или от чието име се изпраща уведомлението**

Конвенцията не изисква писменото известие да бъде подписано от изпращача, тъй като допуска то да бъде изпратено чрез телегра-

по която длъжникът трябва да преведе дължимата сума, за да се погаси задължението му. С наличността по банковата сметка обаче може да се разпорежда само факторът – обстоятелство, неизвестно на длъжника, защото той не е уведомлен за извършеното прехвърляне.

⁶ В българската правна литература е изразено становище, че Конвенцията не изисква формално уведомяване на длъжника – вж. *Бобатинов Марио*, Банково право, С., 2000 г., стр. 161, и *Прокопиева Вася*, Същност и приложение на факторинга, сп. “Пазар и право”, бр. 5/1998 г., стр. 31-39. Това становище не може да бъде споделено, тъй като то не е съобразено с текста на чл. 1, ал. 4 и чл. 8 от Конвенцията.

⁷ В действащото законодателство на **Германия и Швейцария** не е установена форма за действителност на съобщението до длъжника (409 от ГГЗ и § 167 от ШФОК). Идентична е правната уредба в § 9-406 (а) от ЕТК на САЩ, както и в чл. 99, ал. 3 и 4 от българския ЗЗД.

Английското законодателство регламентира писмена форма за действителност на съобщението (чл. 136 (1) от Law of Property Act). Писмена форма за действителност на съобщението до длъжника е установена в ст. 382, ал. 3 от ГК на РФ.

Според общото право в Англия длъжникът може да бъде уведомлен за прехвърлянето на вземанията устно или чрез конклюдентни действия – вж. *Björn Birgitte*, цит. съч., р. 88.

ма, телекс и всяко друго средство за телекомуникации, оставящо материални следи (чл. 1, ал. 4, б. “а” и б. “б”).

От тълкуването на чл. 8, ал. 1, б. “а” от Конвенцията произтича изводът, че **съобщението трябва да изхожда от доставчика**. По изключение то може да бъде изпратено и от фактора, но само ако той изрично е упълномощен за това от доставчика. Следователно, когато изпращач на уведомлението е факторът, той – наред с писменото известие, трябва да изпрати до длъжника и копие от своето пълномощно, за да бъде последният в състояние да установи съществуването на надлежно упълномощаване.

- **Паричните вземания, които се прехвърлят с договора за факторинг**

Конвенцията изисква те да бъдат идентифицирани по разумен начин, както и да произтичат от договори за доставка на стоки, респ. за извършване на услуги, които са сключени преди изпращане на съобщението или най-късно до неговото получаване от длъжника.

- **Името (наименованието) на фактора, на когото или за сметка на когото длъжникът трябва да плати**

Длъжникът се счита уведомлен за прехвърлянето на паричните вземания в момента на получаване на съобщението (чл. 1, ал. 4, т. “в” от Конвенцията).

За разлика от **българското обективно право**, където съобщението за извършеното прехвърляне е единственото условие, за да породи договорът за факторинг своето действие спрямо длъжника, Конвенцията в чл. 8, ал. 1 предвижда освен известяването на длъжника, още една предпоставка, която едновременно трябва да е налице с първата (чл. 8, ал. 2 от Конвенцията). Втората предпоставка има субективен характер. Тя се изразява в **незнанието на длъжника, че друго лице има право да получи плащането с предимство преди фактора** (чл. 8, ал. 1 от Конвенцията).⁸ Втората предпоставка служи за защита на интересите и на длъжника, и на фактора. При неяснота относно личността на кредитора за длъжника не възниква задължение да извърши плащане. Чрез изискването в чл. 8, ал. 1 се

⁸ Правилото в чл. 8, ал. 1 от Конвенцията е подобно на правилото, установено в английското право чрез съдебното решение по случая *Dearle v. Hall* и приложимо както по отношение на договорите за факторинг, подчинени на английското законодателство, така и по отношение на тези, спрямо които се прилага общото право. За разлика от Конвенцията установеното в английското право правило изисква не длъжникът, а факторът към момента на сключване на договора за факторинг да не знае, че паричното вземане, обект на договора, по-рано е било прехвърлено на друг фактор – вж. *Björn Birgitte*, цит. съч., р. 97.

отстранява опасността той да изпълни задължението си лошо и поради това да бъде принуден да плати два пъти.

Факторът може да уведоми длъжника за извършеното прехвърляне и така да направи невъзможно възникването на задължение за него да плати сумата по прехвърленото вземане на друг фактор. По този начин всъщност се осуетява последващо прехвърляне на паричното вземане от страна на доставчика.

Що се отнася до правните задължения на фактора, в Конвенцията са посочени основните от тях, чрез които се реализират трите функции на факторинга. По-подробно е регламентирано задължението на фактора за непрехвърляне на придобитите с договора за факторинг парични вземания.

Основните правни задължения на фактора са изброени изчерпателно в чл. 1, ал. 2, б. "б" от Конвенцията и те са:

- *финансиране на доставчика;*
- *водене на сметките, отнасящи се до прехвърлените вземания;*
- *инкасиране на вземанията;*
- *поемане на кредитния риск.*

За да бъде определен като договор за факторинг, достатъчно е договорът да поражда за фактора най-малко две от посочените по-горе правни задължения (чл. 1, б. "б" от Конвенцията). Конкретните правни задължения на фактора се уговарят свободно от него и от доставчика.

Конвенцията по различен начин урежда правните последици на последващото прехвърляне на парични вземания в зависимост от това дали договорът за факторинг съдържа или не изрична забрана за фактора в тази насока.

Когато в договора за факторинг е налице клауза, забраняваща последващото прехвърляне на парични вземания, правната последица от нарушаване на забраната от страна на фактора е неприлагане на Конвенцията спрямо договорите за факторинг, с които са извършени последващите прехвърляния (чл. 12 от Конвенцията).

Когато договорът за факторинг не съдържа забрана за последващо прехвърляне на парични вземания и попада в обсега на приложение на Конвенцията съобразно чл. 2 и чл. 3, тогава тя на основание чл. 11, ал. 1 се прилага към всеки следващ договор за факторинг, дори ако той остава извън нейното приложно поле съгласно чл. 2. В този случай факторите – страни по последващите договори за факторинг – не могат, съобразно чл. 3, да изключат действието на Конвенцията спрямо сключените от тях договори, щом като това не е направено от доставчика и фактора, страни по първия договор за факторинг.

ПРОБЛЕМИ ПРИ ИЗПОЛЗВАНЕТО НА ФАКТОРИНГА

В Конвенцията са уредени три от най-често срещаните в международните търговски отношения проблеми, възникващи при използването на факторинга. Те се отнасят до *забраната за прехвърляне на вземания, съдържаща се в договора за доставка на стоки, респ. за извършване на услуги; до възразенията, които длъжникът може да противопостави на фактора; до защитата на изправния длъжник при неизпълнение на доставчика.*

Тези проблеми произтичат от комплексния характер на факторинга, представляващ система от две свързани правоотношения – това между доставчика и длъжника, възникващо от договор за доставка на стоки или предоставяне на услуги, и това между доставчика и фактора, пораждащо се от договор за факторинг. Връзката между двете правоотношения се изразява в обусловеността на правоотношението между доставчика и фактора от това между доставчика и длъжника и е основание за заключението, че договорът за доставка на стоки, респ. за предоставяне на услуги и договорът за факторинг се съотнасят един към друг като главен към акцесорен.

➤ *Първият от изброените правни проблеми е свързан със забраната за прехвърляне на вземания, съдържаща се в договора за доставка на стоки, респ. за извършване на услуги.*

Конвенцията – за разлика от българското обективно право, обявява **клаузата за непрехвърлимост на вземанията за недействителна**. До този извод води анализът на чл. 6, ал. 1. Съгласно чл. 6, ал. 1, договорът за международен факторинг е действителен дори ако договорът за доставка на стоки, респ. за извършване на услуги съдържа забрана за прехвърляне на вземанията на доставчика.⁹

Същевременно съставителите на Конвенцията имат предвид чувствителните различия между националните правни системи по въпроса относно допустимостта и правното действие на клаузата за непрехвърлимост на вземания.¹⁰ Със стремежа тези различия да бъдат преодоляни може да се обясни разпоредбата на **чл. 6, ал. 2 от Конвенцията, която**

⁹ Правилото в Конвенцията съответства на това, възприето във френското и италианското обективно право – вж. *Калайджиев Ангел*, Облигационно право, обща част, С., 2002 г., стр. 434, както и на § 9-406 (d) (1) от ЕТК на САЩ.

¹⁰ В редица правни системи забраната за прехвърляне на вземания е допустима – вж. § 399 от ГТК, чл. 164, ал. 1 от ШКО, § 1396 а от АГТК, ст. 388, ал. 1 от ГК на РФ, както и чл. 99, ал. 1 от българския ЗЗД. Такова правило е установено и в английското право чрез съдебното решение по случая *Helstan Securities Ltd. v. Herfordshire County Council Ltd.*, цитиран по Björn Birgitte, цит. съч., р. 155.

въвежда изключение от правилото за недействителността на уговорката за непрехвърлимост на вземания.

Изключението има съдържание напълно различно от правилото, а именно: клаузата за непрехвърлимост е обявена за действителна, а договорите за международен факторинг, сключени въпреки наличието на тази клауза, за недействителни. Този извод произтича от разпоредбата на чл. 6, ал. 2, в която се предвижда, че договорите за международен факторинг, сключени в нарушение на забраната за прехвърляне на вземания, нямат действие по отношение на длъжника. Това означава, че той ще се освободи от задължението си, дори ако плати на първоначалния кредитор – на доставчика, без да се съобрази със съобщението за извършеното прехвърляне.

Тъй като чл. 6, ал. 2 регламентира изключение, то Конвенцията в чл. 6, ал. 2 и в чл. 18 установява **предпоставките, при наличието на които ще се прилага изключението**, а не правилото, и те са:

- декларация (резерва) от договаряща държава, с която се изключва прилагането на правилото в чл. 6, ал. 1 от Конвенцията – такава декларация може да бъде направена по всяко време; и

- длъжникът към момента на сключване на договора за доставка на стоки, респ. за извършване на услуги, да е имал място на стопанска дейност в договаряща държава, направила декларация за неприлагане на чл. 6, ал. 1.

Смисълът на резервата е принципът в чл. 6, ал. 1 да не стане част от законодателството на държавата, направила резервата, понеже той е чужд на нейната правна система.

Възможността, предоставена на договарящите държави сами чрез резервата да определят дали да възприемат правилото в чл. 6, ал. 1 от Конвенцията, или да се придържат към своята правна традиция, е резултат на компромис.

Отпечатъкът на компромиса между различните законодателни системи носи и правилото на чл. 6, ал. 3. В неговата основа е възприетият в Конвенцията принцип за недействителността на клаузата за непрехвърлимост на вземания. **Макар че забраната за прехвърляне на вземания е обявена за недействителна, нейното нарушаване не изключва отговорността на доставчика за неизпълнение на договорно задължение**, произтичащо от договора за доставка на стоки, респ. за извършване на услуги.¹¹ Доставчикът отговаря съгласно приложимото към договора национално обективно право. Правната уредба на отговорността на доставчика е идентична с тази в държавите, според чиито

¹¹ Когато правна сделка е обявена за нищожна или е унищожена, не се дължи обезщетение за причинени вреди. Действащото българско законодателство регламентира

законодателства клаузата за непрехвърлимост е действителна.

Правилото на чл. 6, ал. 3 от Конвенцията отразява и същевременно обединява различията между отделните правни системи относно допустимостта и правното действие на клаузата за непрехвърлимост.

Анализът на чл. 6 от Конвенцията за международния факторинг показва, че държавите, участвали при изработването ѝ, избират компромиса като средство за предлагане на решения на проблема относно забраната за прехвърляне на вземания. Използването на компромиса е обусловено от различията в националните правни системи. Чрез него се цели съчетаване и преодоляване на тези различия, за да се даде възможност на по-голям брой държави да се присъединят към Конвенцията. Така не се препятства процеса на унификация, която е основната предпоставка за разпространението на факторинга.

➤ **В чл. 9 от Конвенцията е очертан кръгът от възражения, които длъжникът има право да противопостави на фактора, предявил срещу него искане за плащане.**

- Съгласно чл. 9, ал. 1 от Конвенцията длъжникът може да упражнява срещу фактора всички възражения, свързани с договора за доставка на стоки, респ. за извършване на услуги, независимо от това дали те са възникнали преди или след сключване на договора за международен факторинг. Правната уредба в чл. 9, ал. 1 от Конвенцията съответства на господстващото в българската правна доктрина разбиране.¹²

- От възраженията, които не се основават на договора за доставка на стоки, респ. за изпълнение на услуги, а на други правоотношения между доставчика и длъжника, Конвенцията в чл. 9, ал. 2 регламентира само **възражението за прихващане**. Обяснението за това следва да се търси във важното значение на компенсацията¹³ – от една страна, и в различията в правните уредби на отделните държави – от друга.

В отделните национални законодателства се регламентират раз-

едно единствено изключение от този принцип – при унищожаване на договор поради грешка страната, която иска унищожението, дължи на другата страна обезщетение за вредите, които ѝ е причинила поради ликвидирането на договорната връзка (чл. 28, ал. 3 от ЗЗД).

¹² Идентична е правната уредба в английското обективно право (§ 136 (1) от Property Act 1925), както и в швейцарското (чл. 169, ал. 1 от ШКО) и в руското (ст. 386 от ГК на РФ) законодателство.

§ 404 от ГГК предвижда обаче, че длъжникът може да противопостави на новия кредитор само онези възражения, които той е имал срещу предишния кредитор към момента на прехвърляне на вземанията.

¹³ Важното значение на компенсацията се измерва посредством нейните функции: тя има обезпечителна функция, средство е за погасяване на насрещни вземания, от гледна

лични предпоставки за прихващането.¹⁴ Ето защо именно този въпрос е обект на правна уредба в Конвенцията. Целта е да се формулира унифицирано правило, чрез което да се преодолеят различията в националните правни системи по отношение на условията за компенсацията. Унифицираното правило се съдържа в чл. 9, ал. 2. Според него единственото условие, което трябва да е налице, за да прихване длъжникът задължението си срещу фактора със свое вземане спрямо доставчика, е **вземането му да съществува в неговия патримониум към момента на получаване на писменото съобщение за извършеното с договора за международен факторинг прехвърляне.**¹⁵

Конвенцията възприема решението, установено в английското и в американското обективно право. То е най-благоприятно за длъжника,

точка на извършващия прихващането тя е средство и за принудително реализиране на вземането му и като такова средство е една от специалните хипотези на самопомощта (вж. *Таджер Витали*, Гражданско право на НРБ, дял първи, С., 2001 г., стр. 434, и *Павлова Мария*, Гражданско право – обща част, С., 2002 г., стр. 225-226). Относно функциите на прихващането вж. *Кожухаров Александър*, цит. съч., стр. 422-424, *Голева Поля*, цит. съч., стр. 79-80, и *Попова Валентина*, Прихващане. Материалноправни проблеми. С., 2002 г., стр. 21-25.

¹⁴ Според **българското обективно право** длъжникът може да прихване задължението си спрямо фактора със свое вземане спрямо доставчика само ако едновременно са изпълнени следните условия: вземането към доставчика да съществува в патримониума на длъжника към момента на получаване на съобщението за сключения договор за факторинг; към този момент по отношение на вземането на длъжника спрямо доставчика да са налице всички предпоставки на компенсацията, регламентирани в чл. 103, ал. 1 ЗЗД, между които е и изискването за изискуемост; длъжникът да не е приел договора за факторинг съгласно чл. 103, ал. 3 ЗЗД.

Повечето законодателства изискват вземането на длъжника към цедента да е възникнало към момента на узнаване на прехвърлянето, независимо че към този момент то не е станало изискуемо; важно е обаче падежът на вземането да е настъпил преди падежа на прехвърленото вземане (§ 406 от ГГЗ и чл. 169, ал. 2 от ШКО).

В българската правна литература *de lege ferenda* е направено предложение, съответстващо на решението в швейцарското и в немското законодателство – предлага се на длъжника да се признае правото да извърши прихващане на свое вземане срещу цедента със задължението си към цесионера, ако вземането му срещу цедента е възникнало преди цесията, но е станало изискуемо след нейното извършване – вж. *Калайджиев Ангел*, цит. съч. стр. 457.

В **английското обективно право** в § 136 (1) от Property Act 1925 предпоставките на компенсацията са уредени по начин, напълно идентичен с този в чл. 9, ал. 2 от Конвенцията за международния факторинг.

¹⁵ Изразът “the receivable ... available to the debtor ...” в чл. 9, ал. 2 от Конвенцията е неточно преведен. Неправилният превод гласи: “ако правото на компенсация ... може да се предаде ...”. Некоректният български превод поражда редица въпроси, на които трудно биха могли да бъдат намерени отговори, напр. какви са предпоставките

тъй като му дава възможност да извърши прихващане с вземане, чийто падеж настъпва след сключването на договора за международен факторинг и дори след падежа на прехвърленото вземане.

Конвенцията не регламентира правни механизми, чрез които факторът може да защити интересите си, когато длъжникът чрез възражение откаже да плати. В тези случаи факторът следва да използва правните средства за защита, установени в националното обективно право, приложимо към конкретния договор за международен факторинг съгласно правилата на международното частно право.

➤ **Проблемът за защита на изправния длъжник при неизпълнение на доставчика възниква тогава, когато длъжникът плати на фактора за придобито въз основа на договора за факторинг вземане, преди доставчикът да е изпълнил своите задължения към длъжника, произтичащи от договора за доставка на стоки, респ. за извършване на услуги.** Същността на проблема е **срещу кого (фактора или доставчика) длъжникът трябва да насочи претенцията си за възстановяване на платената сума.**

Отговорът на този въпрос се съдържа в чл. 10 от Конвенцията, като в ал. 1 се въвежда общото правило, а в ал. 2 – изключенията от него.

■ Съгласно **чл. 10, ал. 1** длъжникът трябва да насочи своята претенция за връщане на платената на фактора сума срещу доставчика, а не срещу фактора, тъй като доставчикът чрез неизпълнението на договора за доставка на стоки, респ. за предоставяне на услуги, е нарушил изискването за добросъвестност.

■ Регламентираните в **чл. 10, ал. 2** изключения намират приложение, когато недобросъвестен е не само доставчикът, но и факторът. Проява на недобросъвестността на фактора е неговата неизправност. Според чл. 10, ал. 2 от Конвенцията факторът е неизправен, когато не е изпълнил задължението си към доставчика за плащане на цената на

на прихващането – тълкуването на българския текст, който неправилно отразява английския оригинал, води до заключението, че тези условия не са установени в чл. 9, ал. 2 от Конвенцията; щом като Конвенцията не регламентира предпоставките на компенсацията, те трябва да се определят съгласно националното обективно право, приложимо към всеки конкретен договор за международен факторинг съгласно правилата на международното частно право; това обаче би обезсмислило съществуването на разпоредбата на чл. 9, ал. 2 от Конвенцията, чиято цел е чрез създаването на общо правило относно компенсацията да се преодолеят различията между националните правни системи.

Крайният резултат от представеното тълкуване води до извод, който се намира в противоречие с целта на Конвенцията, отразена в нейния преамбюл, и тя е: създаването на унифицирани правила, регламентиращи основни аспекти на договора за международен факторинг. Констатираното противоречие е доказателство за неточността на превода и за необходимостта от корекция в смисъла, представен в настоящото изложение.

прехвърленото с договора за факторинг вземане, както и когато е извършил плащане към доставчика, въпреки че към този момент му е било известно неизпълнението на доставчика към длъжника. При недобросъвестност на фактора претенцията на длъжника за възстановяване на платеното ще бъде насочена срещу фактора, а не срещу доставчика.

Анализът на чл. 10 от Конвенцията за международния факторинг показва, че в основата на разглежданата разпоредба стои принципът на добросъвестността. **Всяко недобросъвестно поведение се санкционира с възникване на задължение за възстановяване на сумата, платената от длъжника, независимо от това дали с тази сума неоснователно се е увеличило имуществото на задълженото лице.**

Анализът на правната уредба на договора за факторинг в Конвенцията за международния факторинг има не само важно теоретично, но и важно практическо значение.

В Конвенцията се представя модел на договора за факторинг, който обобщава характерните особености на този договор в съответствие с установената международна търговска практика. Към този модел следва да се придържа българският законодател при бъдеща нормотворческа дейност във връзка с договора за факторинг, като вземе, разбира се, под внимание и спецификите на българското търговско и гражданско законодателство.

Практическата значимост на анализа на правната регламентация в Конвенцията се измерва не само с ценните идеи с оглед бъдещо законотворчество, но и с полезното за българските предприемачи знание относно нова и различна правна форма на икономическо сътрудничество. Конвенцията в качеството си на универсален нормативен акт, предназначен да регулира договора за международен факторинг, допринася за установяване на единно понятие за договора за факторинг, тъй като унифицираните правила, които тя съдържа, обобщават вътрешната и международната търговска практика на западноевропейските държави и на САЩ във връзка с разглеждания договор.

Предлагайки общ правен режим на договора за международен факторинг, Конвенцията отстранява съществените различия между националните правни системи по основни аспекти на договора и по този начин допринася за неговото разпространение и широко приложение в международната търговска практика.

Изложените обстоятелства разкриват важното значение на Конвенцията за разпространението на международния факторинг, включително и сред българските предприемачи, и са доводи със сериозна значимост, обосноваващи необходимостта от ратификацията ѝ от Република България. □